

Vegetationens påverkan på barns användning av en förskolegård

En observationsstudie på Berga Montessoriförskola
och Sagoskogens förskola

Sofia Svedmyr

Titel: Vegetationens påverkan på barns användning av en förskolegård: En observationsstudie på Berga Montessoriförskola och Sagoskogens förskola
Engelsk titel: The vegetation's influence on children's usage of a pre-school yard : An observational study on Berga Montessori pre-school and Sagoskogen's pre-school

© Sofia Svedmyr

Handledare: Petter Åkerblom, SLU, institutionen för stad och land

Examinator: Ylva Dahlman, SLU, institutionen för stad och land

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet, fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur

Omfattning: 15 hp

Nivå: Grundnivå G2E

Kurs: EX0725, Projekt i landskapsarkitektur

Landskapsarkitektprogrammet, Ultuna

Nyckelord: Barn, Förskolegård, Utformning, Vegetationsmängd, Vegetationspåverkan

Omslagsbild: Del av Berga Montessoris förskolegård (överst) och Sagoskogens förskolas gård (underst). Foto: Författaren 2016-04-22 och 2016-06-03

Publiceringsår: 2016

Publiceringsort: Uppsala

Online publication of this work: <http://stud.epsilon.slu.se/>

Sammandrag

Barn spenderar större delen av sin vakna tid på förskolan, något som gör att förskolegårdens utformning blir viktigt för barnens utevistelse. I och med förtätning blir barnens ytor i staden hela tiden mindre. Något som gör att förskolegårdar krymper och blir mer hårdgjorda då vegetation inte klarar av slitaget. Syftet med uppsatsen har varit att jämföra hur vegetation påverkar barns användning av sin förskolegård. Detta för att man vid framtida planering ska veta hur utformningen och materialet på en förskolegård påverkar hur barnen använder sig av den. I arbetet gjordes en förstudie, observationer och en jämförelse mellan de två förskolornas resultat. Observationerna utfördes på två förskolegårdar, en mer naturligt utformad med mycket vegetation och en mer modernt utformad med konstgräs och endast lite vegetation. Under observationstillfällena antecknades var femte minut vad barnen gjorde och var på gårdarna de var någonstans. Däremellan observerades även saker som hur barnen förhöll sig till varandra och hur tempot och ljudnivån var på gårdarna. I resultatet redovisas hur många gånger barnen i snitt utförde kategorierna som observerades och även var på gårdarna de utfördes, samt övriga observationer. Resultatet visar att det både finns likheter och skillnader i hur barnen använder förskolegårdarna. På den mer naturliga gården användes hela ytan ungefär lika mycket, medan det på den moderna gården var vissa platser som användes mycket mer.

Abstract

Children spend most of their waking hours at pre-school, meaning the design of the pre-school yard is especially important for children's time spent outside. Due to densification in urban areas, there is becoming increasingly less space for children in the city. This problem also translates to pre-schools, which are shrinking in size and becoming more 'hardened' since the vegetation cannot withstand the wear afforded to it. The purpose of this essay has been to compare how the vegetation affects the children's usage of their pre-school yard, in order to assist future planning where it will be valuable to know how the design, and how materials used in a pre-school yard will affect how it is used. Along with a pre-study, in this assignment, observations and a comparison of the results from the two pre-schools were made. The observations were made on two pre-school yards, one with a more natural design with a lot of vegetation, and one with a more modern design, containing artificial grass and a low amount of vegetation. During the observation, it was noted every five minutes what the children were doing and in which area of the yard. Other observations included; how the children interacted with each other, the mobility levels of the children and the sound level in the yard. The results display where in the yard, and how many times the children performed the categories observed on average, ultimately showing that there are both similarities and differences on how the children use the yards. In the more natural yard, the whole area was used to roughly equal measure, whereas on the modern yard there were areas used more frequently than others.

Innehåll

Introduktion.....	5
Bakgrund	5
Naturens påverkan på barns hälsa och välbefinnande.....	6
Fri och styrd lek	6
Lekens betydelse för barn	7
Naturens påverkan på barns lek och användning av en plats	7
Gummiasfalt och konstgräs	8
Syfte och frågeställning	9
Avgränsningar.....	9
Metod	9
Observationer	10
Val av förskolor	10
Observationsblanketter	10
Provobservation.....	11
Observation på Berga Montessoriförskola.....	11
Observation på Sagoskogens förskola.....	12
Jämförelsemetod	12
Resultat	12
Berga Montessoriförskola.....	13
Platsbeskrivning	13
Hur förskolegården användes	14
Sagoskogens förskola	15
Platsbeskrivning	15
Hur förskolegården användes.....	16
Jämförelse av gårdarnas individuella resultat	17
Diskussion	18
Resultatdiskussion.....	18
Gårdarnas rörelsemönster	19
Vegetationens påverkan på barnen	19
Vädrets påverkan	20
Övriga observationer	20
Metoddiskussion	21
Vidare frågeställningar	22
Referenser.....	23

Introduktion

Att barn behöver få vara barn, springa och leka fritt håller nog alla med om. Trots detta försvinner mer och mer av barnens ytor när städerna i Sverige förtätas (Boverket 2015 s. 10). Det är något som även händer i andra städer runt om i världen (Mattson 2015 s. 3). Idag finns det inte längre lika många oplanerade ytor där barnen kan leka fritt som det gjorde förr (Boverket 2015 s.16). De hänvisas istället allt oftare till anlagda lekplatser där det är förbestämt att barnen ska vara och hur de ska leka.

Boverket (2015 s. 10) skriver i *Gör plats för barn och unga! En vägledning för planering, utformning och förvaltning av skolan och förskolans utemiljö* att yngre barn spenderar stor del av sin vakna tid på förskolan. Vidare skriver Boverket att detta i kombination med att allt mer av den bostadsnära naturen tas i anspråk och bebyggs gör att förskolegårdars utformning blir väldigt viktig för barnens utevistelse. Trots detta säger Boverket att förskolegårdarna ständigt krymper och blir, enligt Jensfelt (2015), mer konst- och hårdgjorda. Växter tas bort då de inte klarar av slitaget och ersätts med gummiastfalt och lekutrustning i starka färger med många kontraster (Brunge, Engström, Lindeqvist 2016). Det finns mycket forskning om hur barns hälsa, koncentrations- och inlärningsförmåga påverkas positivt av att få vara ute i naturen, men mindre om hur barns lek och användning av en plats påverkas. Skiljer sig barns sätt att leka och använda sig av en förskolegård beroende på vegetationsmängden och vilka material som finns på gården?

Detta arbete går ut på att jämföra två förskolegårdar, med varierande vegetationsmängd, observera hur barnen använder gårdarna och se om det finns någon skillnad i användningen av de två utemiljöerna.

Landskapsarkitekter är med och utformar bland annat nya stadsdelar, bostadsgårdar, förskolegårdar och flera andra miljöer som barn befinner sig i till vardags. För att kunna skapa miljöer som barn trivs och mår bra i, är det viktigt att ha kunskaper om hur olika element påverkar både deras hälsa men också användning av platser. För en landskapsarkitekt är det viktigt att komma ihåg alla olika grupper av människor när planering av en ny miljö sker. Att få kunskap om hur barnens hälsa och användning av sin utemiljö påverkas av hur den är utformad och vilka kvaliteter den har, kan vara till stor hjälp vid exploatering och vid planering av en ny stadsdel eller förtätning i en redan befintlig.

Förutom landskapsarkitekter är ämnet även relevant för alla som jobbar med planering eller i planeringsprocessen och för föräldrar och personal på förskolor och skolor.

Bakgrund

Naturen är viktig för människors hälsa och välbefinnande (Boverket 2007 s. 9). Boverket skriver i boken *Bostadsnära natur – inspiration och vägledning* att möjlighet till rekreation och avslappning skapas genom att ha tillgång till och komma ut i det gröna. Detta leder, enligt författaren, till ökad kreativitet, minskad stress och bättre motorik hos barn. Boverket menar även att naturen och olika gröna miljöer skapar mötesplatser med möjlighet för aktiviteter och sociala möten. Att komma ut i naturen redan under tidig barndom är viktigt, då denna kontakt påverkar det intresse och den koppling som barnen kommer att få till naturen och miljön när de blir äldre (Lohr & Pearson-Mims 2005 se Thor 2015 s. 4).

Naturens påverkan på barns hälsa och välbefinnande

Att få vara ute, röra på sig och leka i naturen är viktigt för barn (Boverket 2015 s. 18). Boverket menar att den fysiska aktiviteten inte bara är viktig för deras kroppsuppfattning och motoriska utveckling, utan även för den psykosociala utvecklingen och den kognitiva förmågan.

Enligt Thorbjörn Laike (2005 s. 128), docent i miljöpsykologi, kan en miljö med stor variation påverka barnens kognitiva utveckling. Författaren säger att om ett barn spenderar stor del av sin tid i en miljö med få intryck och liten variation kan den kognitiva utvecklingen ske långsammare. Boverket (2015 s. 20) förklarar att det inte bara är den kognitiva förmågan som påverkas positivt av naturen och dess variationer. Författaren menar att barns koncentrations- och inlärningsförmågor också blir bättre om de vistas ute bland grönska.

Fri och styrd lek

När leken delas in mer översiktligt brukar man tala om fri lek och styrd lek (Lindö 1998 s. 91). Enligt Rigmor Lindö, före detta universitetslektor och lärarutbildare på institutionen för pedagogik och didaktik vid Göteborgs universitet, föds den fria leken i stunden på barnens egna initiativ och är frivillig. Författaren (s. 92) menar att barnens föreställningsförmåga, som är grunden för utvecklandet av kreativitet, abstrakt tänkande och fantasi, tränas i deras låtsaslekar. Vidare säger Lindö (s. 91) att leken blir till styrd lek om pedagoger initierar den och leken övergår då också till att bli lekfullt arbete.

O. F. Lillemyr (2002 s. 46), professor i pedagogik, beskriver att när barnen leker fritt är de inte rädda för att bli bedömda på grund av hur de beter sig. Författaren (s. 49) berättar att detta gör att barnen vågar mer när de leker än när de utforskar aktiviteter där de bedöms efter hur mycket de klarar av. När de leker fritt utforskar de saker och använder fantasin, något som enligt Lillemyr (s. 41) leder till att de utvecklar självförtroende och lär känna sig själva. De övar, enligt författaren (s. 46), även upp sin förmåga att ta ansvar och sin självständighet genom leken. Lillemyr (s. 50) säger att barnen har roligast i den fria leken, när de själva bestämmer innehållet, gränserna och sammanhanget kring leken.

Genom att titta på den mer styrda leken, framförallt regellek går det exempelvis att se hur barn utvecklar moral (Piaget 1972 se Lillemyr 2002 s. 140). Författaren, som här refererar till Piaget, beskriver att utvecklingen går att se genom individens respekt för de moralregler som han eller hon tillägnar sig. Vidare beskrivs att barnen först går genom en etableringsfas då reglerna utvecklas till att bli heliga och inte går att bryta mot. Piaget, som bland annat är utvecklingspsykolog, schweizisk pedagog och kunskapsteoretiker, beskriver, enligt Lillemyr, att barnen då är i fas i den moraliska utvecklingen. Piaget säger även att det är först i den fasen som barnen internaliserar reglerna genom att göra dem till sina egna. Något som enligt honom betyder att reglerna då har blivit bundna till de vuxnas regler och normer. Piaget beskriver, enligt Lillemyr, vidare att reglerna kan modifieras något under speciella situationer om alla barnen i leken går med på detta. Vidare förklaras att barnen då är inne i en fas av självständig moral och det i denna fas finns mycket mer utrymme för barnens egen tolkning av situationen, men fortfarande i samspel med de andra barnen.

Lekens betydelse för barn

Att leka har en central och viktig roll för barnens utveckling och lärande (Björklid 2005 s. 142). Pia Björklid, professor emerita i pedagogik, säger att den fysiska miljön inte enbart är viktig för barnens utveckling, utan att den även påverkar hur de utvecklar en identitet i förhållande till en plats. Författaren beskriver också att barn genom lek och utforskning av sin omgivning utvecklas, upptäcker och lär sig nya saker. De lär sig även att kompromissa och utvecklar sin sociala kompetens genom leken (Faskunger 2008 s. 22). Att få upptäcka sin omgivning är för barn både spännande och utvecklande (Mårtensson 2004 s.116). Mårtensson beskriver att barn genom att använda sig av olika fasta element i utemiljön skapar olika stämnings- och möjlighetsförändring, vilket gör att det bildas dynamik i leken.

Boverket (2015 s. 16) skriver att det är genom leken som barn får chans att bearbeta och uttrycka sina tankar och känslor. Författaren menar även att de utvecklar sin fantasi och kreativitet genom lek och att leken spelar en viktig roll för deras utveckling under hela uppväxten. Boverket beskriver även att leken skapar goda förutsättningar för social kompetens, självkänsla och självkänedom. Vidare menar författaren att precis som alla grupper av människor dras barnen till varandra och leken uppstår där de möts.

När barn leker utomhus har de ett högre tempo och deras uppmärksamhet är mer spridd än när de leker inomhus (Mårtensson 2009 s. 165). Fredrika Mårtensson, som är docent och lektor i miljöpsykologi, menar att utevistelsen kan bli ett värdefullt frirum för barn. Hon säger att en god utformning på en förskolegård kan hjälpa barn att hitta varierande former för rekreation och göra det lättare för dem att hantera den sociala dynamiken. Vidare menar Mårtensson att olika ytor av lekredskap och vegetation bör vara blandade med varandra och inte ligga utspridda över gården. Hon förklarar att om ytorna är väl beblandade gynnas den rörliga leken av de kombinationer som skapas. Mårtensson säger även att naturelement eller bladgröniska i närheten gör att barnen får större chans till psykisk återhämtning, lagom mängd UV-ljus och även att de får höga nivåer av fysisk aktivitet.

De flesta barn tycker om att utmana sig själva och söker sig därför till utemiljöer som erbjuder både fysiska utmaningar och socialt umgänge, platser som väcker nyfikenhet och deras engagemang (Boverket 2015 s. 15). Boverket skriver att den fysiska miljön dels är barnens utvecklingsmiljö och dels den plats där grunderna för deras framtida hälsa, engagemang för deras sociala och fysiska omvärld och välbefinnande skapas.

Naturens påverkan på barns lek och användning av en plats

Ett litet barn kan, redan innan det har provat något i den fysiska miljön, läsa av den och därefter avgöra om sakerna är krypbara, klättringsbara, kanbara eller gåbara (Mårtensson 2009 s, 168). Enligt Ellen Sandseter, docent i förskolepedagogik, och Leif Ottesen Kennair, professor i psykologi, använder barn på förskolegårdar sig av möjligheter till kalkylerade risktaganden som kan delas in i sex typer; att undersöka höjder genom att exempelvis hoppa, klättra och balansera, att uppleva höga farter genom bland annat springa, gunga och cykla, undersöka gränser för vad som är farligt genom att klättra på en klättervägg, hålla på med vatten, is eller eld, att testa olika verktyg för att tälja en pinne eller använda en såg och att kämpa i tävlingar, brottas eller slåss (2011 s. 265). Den sjätte och sista typen innebär, enligt författarna, att barnen provar att vara för sig själva genom

att gå undan eller gömma sig i exempelvis ett busksnår. En yngre skog eller skogsdunge är ett exempel på en bra lekplats för barn, där det finns mindre träd och buskar som barnen kan springa och leka i (Boverket 2007 s. 59).

Gröna ytor på förskolegårdar fungerar som platser för fantasilek, utforskande, socialt umgänge och är ofta barnens favoritplatser (Boverket 2015 s. 23). Boverket skriver att genom en varierad och rymlig miljö som innehåller mycket vegetation uppstår det en dynamik som leder till att leken lätt kan variera mellan lugn, mer platsbunden lek och mer fartfyllda lekar. Vidare skrivs det att en förskolegårds kantzoner skapar spänning i leken då de bidrar till föreställningar om omvärlden. Boverket förklarar även att gröna miljöer underlättar samspelet mellan barn i olika ålder, av olika kön och med eventuella funktionshinder.

Enligt Fredrika Mårtensson (2004 s. 111) kan barn ibland hantera ett element i naturen med långsammare rörelser än vanligt och med särskild uppmärksamhet. Mårtensson menar att barn ibland försöker närma sig någonting med hela kroppen om det finns i riklig mängd, såsom snö eller löv. Vidare förklarar hon att detta kan leda till att den vanliga dynamiken mellan platser på en förskolegård försvinner. Författaren (s. 116) beskriver även att speciella väderlekar som blåst, regn och snö, kan ha inverkan på barns lek och fungera som en stämningshöjare. Mårtensson förklarar även att barn, då det finns ett överflöd av till exempel vatten, blir generösa, delar med sig och försöker ta tillvara på elementet utan att reflektera över vad som är ”mitt” och ”ditt”. Slutligen säger författaren att när barn är väl förankrade i en fysisk miljö kan de använda utomhus leken som grund för att lösa konflikter och klara uppgifter i det sociala livet, såsom att diskutera frågor eller bli vänner igen efter ett bråk.

Naturen har många positiva effekter på barnen, men ibland klarar den inte av slitaget som blir efter mycket spring och lek på en förskolegård. Gräset slits ner och det blir lera istället, något som gör att naturen byts ut mot konstgjorda material som klarar slitaget (Brunge, Engström, Lindeqvist 2016).

Gummiasfalt och konstgräs

Gummiasfalt används allt mer på lekplatser och förskolegårdar (Friström 2016 s. 17). Enligt Friström byter man ut gräsmattor, grus och sanden under klätterställningar och gungor till stötdämpande plast. Författaren skriver att det inte är känt vilka ämnen som tillsätts vid gjutning eller vilken plast gummiasfalten görs av. Vidare skriver han att enligt en analys, som Naturskyddsföreningen fått ta del av, kan gummiasfalten ge ifrån sig betydande mängder av ämnen såsom toluen, olika former av bensen och styren. Friström förklarar att ämnet bensen är skadligt för liv i vatten, styren är klassat som cancerframkallande, hormonstörande och misstänks även ge fosterskador. Även toluen är skadligt för foster, skriver Friström. Enligt analysen var den totala avdunstningen av flyktiga organiska kolväten efter fyra veckor, från gummiasfaltmattan som undersöktes, 30 gånger högre än vad maxgränsen för läckage av dessa ämnen är i en inomhusmiljö (Friström 2016 s. 17). Ett visst läckage sker alltid, trots att kolväten generellt är hårt bundna i plasten skriver författaren. Detta sker, enligt honom, speciellt innan plasten har härdat och troligtvis mer under soliga och varma sommardagar.

För rörelsehindrade föräldrar eller barn är gummiasfalten det lättaste materialet att ta sig fram över med en rullstol eller andra hjälpmedel med hjul (Wilhelm u.å.). Wilhelm beskriver att det går lätt och snabbt att rulla över och att de inte behöver riskera att hjulen sjunker ner och fastnar som de exempelvis gör i sand.

Konstgräs ersätter allt mer vanligt gräs på exempelvis förskolegårdar där slitaget är stort (Helmfrid, Karlsson 2015 s. 2). Det finns tre olika granulat som används som fyllningsmassa i konstgräs, enligt Helmfrid och Karlsson. Författarna berättar att det billigare är gjort på nermalda gamla bildäck, vilket är bra ur ett miljöperspektiv då gammalt material återvinns, men inte lika bra ur ett hälsoperspektiv. Vidare säger de att personer som har haft mycket kontakt med konstgräs, exempelvis elitidrottare eller personal som har arbetat med granulatet, har klagat på irritation i ögonen, torrhet i svalgen och munnen och andningsbesvär. Författarna (s. 9) förklarar även att det finns oklarheter i vilka risker som finns vid exponering av antimikrobiella substanser, fyllnadsmaterial och konstgräs vid slitage. Helmfrid och Karlsson menar därför att anläggning av konstgräs på lektyrorna bör övervägas och jämföras med andra alternativ.

Enligt Wilhelm (u.å.) är konstgräs precis som gummiasfalt ett av de bättre alternativen för barn eller föräldrar som är funktionsnedsatta. Konstgräset är enligt författaren lättare att ta sig fram över än vad vanligt gräs är, vilket gör det enklare för exempelvis rullstolsburna att hålla koll på sina lekande barn.

Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att jämföra hur vegetation påverkar barns användning av sin förskolegård. Att veta hur barnens användning av sin utemiljö påverkas av hur den är utformad och vilka material den är uppbyggd av, är viktigt för att kunna se till så att det byggs hälsosamma och bra miljöer för barn trots att städerna växer och blir tätare.

Frågeställningen för arbetet lyder: Skiljer sig barns användning av en naturligt utformad förskolegård jämfört med en gård där merparten är konstgjord?

Avgränsningar

Studien jämför två förskolegårdar i Uppsala. På den gård som skulle vara naturligt utformad var kravet att det skulle finnas träd, buskar och gräs. På den andra lite mer moderna gården var kravet att det skulle vara antingen konstgräs eller gummiasfalt på större delen av gården och få träd och buskar som barnen kunde använda sig av när de var ute på gården. Hänsyn till ett genusperspektiv togs med till liten grad i undersökningen. Jag har, i den här studien, endast tittat på hur barnen förhåller sig till varandra, om de umgicks oavsett ålder eller kön, eller om de umgicks mer med personer i samma ålder och kön. Det vill säga det har inte studerats om flickor och pojkar utför samma aktivitet på olika sätt.

Metod

I detta avsnitt beskrivs de olika metoderna som har använts i arbetet. Avsnittet är indelat i två huvuddelar; observation och jämförelsemetod. Observationsdelen består av flera underrubriker där de olika steg och delarna av observationerna beskrivs.

Observationer

Observation valdes som metod den ger möjligheter att se vad som verkligen händer och vad personer gör. Det var planerade observationer som genomfördes, vilket betyder att det var bestämt i förväg vad det var som skulle observeras och hur det skulle göras (Kylén 2004 s, 97). För att observationerna skulle få ett mer tillförlitligt resultat inspirerades jag av Kyléns (s. 98) välstrukturerade observation. Kylén menar att en välstrukturerad observation gör att resultatet blir lättare att sammanställa och bearbeta. För att barnen som observerades skulle påverkas så lite som möjligt av min närvaro valde jag att vara en utomstående observatör. Detta betyder enligt Kylén (s. 99) att observatören inte deltar i det som ska undersökas utan står vid sidan av.

Observationerna utfördes under sammanlagt tre timmar och fyrtio minuter på varje förskola. Beroende på förskolornas schema varierade antalet dagar, tiden på dagen som observationerna genomfördes, samt längden på dem.

När observationerna började skrevs det ner om barnen sprang, gick, stod, satt, klättrade, hoppade eller cyklade och var de var någonstans på gården i observationsblanketten. Därefter upprepades detta var femte minut. Mellan nedskrivningarna observerades barnen fortfarande för att få en känsla av tempot på gården, ljudnivån och om barnen mest umgicks själva, i par eller i grupper. Även om barnen umgicks med varandra oavsett ålder och kön noterades, i den utsträckning detta var möjligt.

Val av förskolor

I undersökningen tittade jag endast på mängden vegetation när jag valde förskolegårdar. På den gård som skulle vara naturligt utformad var kravet att det skulle finnas träd, många buskar och gräs. På den gården med merparten konstgjort var kravet att det skulle vara antingen gummi-asfalt eller konstgräs på större delen av gården och att det inte skulle finnas många träd eller buskar som barnen kunde använda sig av när de var ute på gården. Förskolorna skulle ha så lik gård storleksmässigt och samma antal barn, i största möjliga mån. Gårdarna skulle även ha liknande förhållanden vad gällde placering och omgivning.

Med hjälp av hemsidan *Uppsala hitta och jämför* (Uppsala kommun 2012) fick jag upp en lista på alla förskolor i Uppsala kommun. Den första grovrensningen gjordes genom att förskolor långt bort från Uppsala centrum, som exempelvis i Vattholma, Storvreta eller Bälunge valdes bort. För att kunna se hur gårdarna är utformade användes Google maps och Google Earth. De förskolor som var kvar på listan jämfördes med varandra.

När jämförelsen var klar grupperades förskolorna utifrån antalet barn. Alla förskolor med mer än 36 och mindre än 30 barn valdes bort. Detta för att det inte skulle vara för få barn eller så många att det skulle bli svårt att genomföra observationerna. Två av förskolorna uppfyllde kriterierna. Sagoskogens förskola uppfyllde kravet för den naturligt utformade gården och Berga Montessoriförskola uppfyllde kravet för gården med merparten konstgjort.

Observationsblanketter

Observationsblanketten skapades med inspiration från Jan-Axel Kyléns bok (2004 s. 109) om observationer, intervjuer och enkäter. Modellen som Kylén visade som ett exempel på hur en blankett kan se ut består av en tabell där tiden man observerar står i spalten längst till vänster, medan det man undersöker står

på raden längst upp. Jag valde att skapa generella kategorier som springa, sitta, gå och klättra. För att få reda på hur gårdarnas olika element påverkade användningen observerades även var de olika kategorierna utfördes. Det lades även till en övrig kategori. Alan Bryman (2011 s. 269) menar att det ofta behöver finnas lite ostrukturerad observation när man ska skapa en observationsblankett för en väl strukturerad, ifall att det skulle uppstå något problem med kategoriseringen. Enligt författaren (s. 267) ska kategorierna man använder sig av inte överlappa varandra, utan de ska vara uteslutande. Detta var något jag försökte tänka på då jag formulerade kategorierna inför mina observationer.

Start tid: _____ Dag: _____ Väder: _____ Förskola: _____							
Tid	Sandlåda	Stock	Träbil	Klätterställning	Konstgräs	Träd	Övrigt
0 min							
5 min							
10 min							
15 min							
20 min							
25 min							
30 min							
35 min							
40 min							
45 min							
50 min							
55 min							
60 min							

S – springer, G – går, St – står, Si – sitter, K – klättrar, H – hoppar, C – cyklar

Övriga observationer: _____

Observationsblanketten som användes för Berga Montessoriförskola, där det går att se vilka kategorier och delar på gården som observerades.

Provobservation

Provobservationen genomfördes på Berga Montessoriförskola. Efter denna observation gick det att se vilka kategorier som inte var nödvändiga att observera och vilka som behövde läggas till. Den gjorde även att jag insåg vilka platser det var jag skulle titta på och vilka jag kunde välja att bortse från i undersökningen. Under provobservationen hittade jag en bra punkt att observera ifrån, där barnen störces så lite som möjligt av min närvaro, samtidigt som jag hade uppsikt över gården. Provobservationen gjorde även att barnen fick en chans att bekanta sig lite med mig innan den riktiga undersökningen genomfördes. Efter provobservationen gjordes observationsblanketterna om lite när jag hade insett vad som fungerade och inte.

Observation på Berga Montessoriförskola

Observationerna på Berga Montessori genomfördes under tre dagar i april, en måndag, onsdag och fredag i vecka 16. På måndagen genomfördes först en provobservation och därefter gjordes den riktiga observationen. De två andra dagarna började observationerna samtidigt som barnen kom ut efter att de ätit lunch. Under observationerna satt jag på en bänk intill staketet där jag hade uppsyn över större delen av gården utan att vara i vägen för barnen. Då gården har två delar

som går runt hörnen på förskolebyggnaden var jag ibland tvungen att gå och titta på den delen av gården jag inte kunde se från bänken. Denna del var inte tillgänglig för barnen under större delen av tiden som observationerna genomfördes.

Vädret under observationerna varierade mellan dagarna och ibland även under ett observationstillfälle. Under första halvan av måndagens observation var det trots moln soligt och även blåsigt. Den sista halvan av tiden hade solen gått i moln och det var då molnigt och blåsigt. På onsdagen var det soligt med moln och lite blåsigt, men det var ändå varmt i solen. På fredagen under det sista observationstillfället var det molnigt, blåsigt och relativt kallt.

Observation på Sagoskogens förskola

Observationerna på Sagoskogens förskola genomfördes, både på förmiddagen och eftermiddagen, en tisdag och torsdag samma vecka som Berga Montessori-förskola observerades. Då det inte gjordes en provobservation på Sagoskogens förskola kom jag dit med god marginal innan observationen skulle börja vid det första observationstillfället. Det gav mig tid att hitta en bra plats att observera från. Jag granskade även gården för att se om det var platser som behövdes lägga till eller tas bort från observationsblanketten. Det som behövde ändras på ändrades innan observationen började.

Under observationstillfällena på Sagoskogens förskola satt jag på en bänk där jag hade uppsikt över hela gården samtidigt. Från bänken kunde jag även uppfatta ljudnivån, tempot på gården och hur barnen förhöll sig till varandra, om de umgicks ensamma, i par, mindre grupper eller stora grupper.

Under det första observationstillfället på Sagoskogens förskola var det molnigt och blåsigt. Dock är förskolan omgiven av träd och därmed relativt skyddad från vinden, vilket gjorde att den knappt märktes ute på gården. På eftermiddagen, samma dag, regnade det under de första 15 minuterna av observationstiden. Därefter klarnade det upp och under den sista halvtimmen var det sol med moln och relativt varmt. Under förmiddagen på torsdagen var det soligt och varmt. Det fanns lite moln på himlen och det blåste svagt. Sedan på eftermiddagen var det molnigt och lite blåsigt. Det kom en liten, kort duggregnsskur men därefter klarade det upp och blev soligt med moln och svaga vindar.

Jämförelsemetod

För att kunna jämföra resultaten på ett rättvisande sätt räknades det ut ett medelvärde för varje gård på hur många barn som var ute under tiden observationerna gjordes. Därefter gjordes en beräkning för att se hur många gånger barnen i snitt utfört de olika kategorierna. Då snittvärdena var uträknade gjordes olika diagram över resultatet. Därefter kunde gårdarnas resultat jämföras på ett mer tillförlitligt och rättvisande sätt.

Resultat

Resultatet är indelat i tre huvuddelar. Först presenteras allmän information om förskolegårdarna och deras resultat. Därefter jämförs resultaten med varandra.

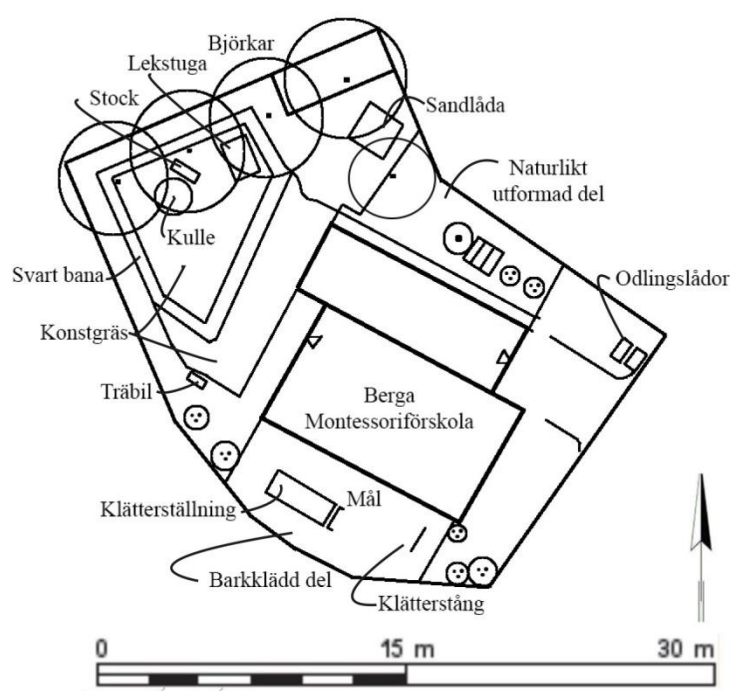
Berga Montessoriförskola

Först presenteras allmän information om Berga Montessoriförskola och hur deras förskolegård ser ut. Därefter redovisas förskolans resultat.

Platsbeskrivning

Berga Montessoriförskola är en fristående förskola med plats för 31 barn och ligger i Kåbo i Uppsala. Förskolan ligger i ett villaområde, vilket gör att det är lite trafik i närheten och att barn och personal inte störs av vägtrafikbuller när de vistas ute på gården.

Den största delen av förskolegården är modernt utformad med konstgräs. Det finns en liten, konstgjord kulle och en svart bana där barnen kan cykla runt. Även en träbil och en lekstuga finns på konstgräset. I ena delen av gården, som ligger i anslutning till konstgräset, finns en sandlåda omgiven av grus. Förskolegården sträcker sig runt hörnen på huset och på ena sidan finns det en barkklädd del med en klätterställning, en klätterstång och även lite friyta där barnen kan spela fotboll. På den andra sidan av huset finns det en mer naturligt utformad del med två träd, några buskar och gräs. Det finns en stor bänk och även mål för att barnen exempelvis ska kunna spela bandy. Den här delen av förskolegården är inte alltid öppen för barnen, det beror på hur mycket personal som finns ute. Något som även gäller den barkklädda delen. Dock är den barkklädda delen öppen mer och tillgänglig för barnen än den naturlika delen är. Vid huvudingången till förskolan finns det även två odlingslådor där barnen får vara med och odla.

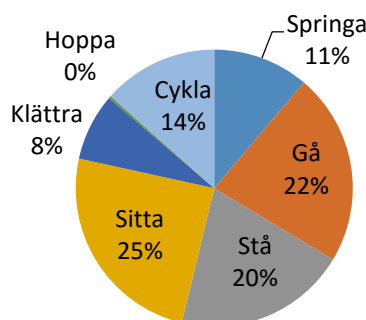

Grundkarta: © Uppsala kommun. Tillägg gjorda av författaren.

Figur 1. Plan över Berga Montessoriförskola och deras gård där man kan se gårdens form och hur den är utformad. För bild på gården se översta bilden på framsidan.

Hur förskolegården användes

Figur 2. Cirkeldiagram över hur många gånger i snitt barnen utfört de olika kategorierna som observerades på Berga Montessoriförskola. I diagrammet kan man se vilka kategorier som utfördes flest gånger och vilka som utfördes minst.

De kategorier som utfördes flest gånger av barnen på Berga Montessoriförskola var att sitta, stå och att gå. Kategorierna som utfördes minst antal gånger var att hoppa och att klättra.

Under observationstillfällena sprang barnen på fyra platser på gården; på konstgräset, runt klätterställningen, upp och ner för kullen och på gräsytan runt hörnet på huset. Konstgräset var den plats där de sprang allra mest, dock sprang de främst över ytan för att ta sig till någonting annat. När den mindre och mer naturlika delen av gården var öppen för barnen var det mycket spring där, framförallt på grund av att de spelade bandy. Att barnen sprang på ytan runt klätterställningen berodde i största utsträckning på att de spelade fotboll. De sprang även till och från klätterställningen och runt den. Upp och ner från kullen var den plats som användes minst när det gällde barnens spring.

Barnen på Berga Montessoriförskola gick inte jämt över gården under observationstillfällena. Konstgräset var den yta där de gick mest. Precis som när barnen sprang handlade det mycket om att ta sig till andra delar av gården, men inte enbart. Det förekom flera tillfällen då barnen umgicks samtidigt som de gick runt på konstgräset. Dock användes ytan till största del som en passage mellan de andra delarna av gården, förutom för de barn som cyklade runt på den eller satt och byggde saker i ena hörnet av ytan. På ytan runt och i klätterställningen var det också många barn som gick under observationstillfällena. De gick från klätterstången till klätterställningen, spelade fotboll och rörde sig till och från den barkklädda delen av gården. En plats där barnen inte gick så mycket var i sandlådan eller på grusytan runt den. Platsen där de gick minst var upp och ner för trappan in till förskolan.

Barnen stod stilla över hela gården, förutom på den mer naturlika delen. Hur mycket de stod på varje del varierade kraftigt. Precis som när de sprang eller gick stod de flest antal gånger på konstgräset. Dock umgicks barnen samtidigt som de stod på ytan, tillskillnad från när de sprang. I sandlådan, i klätterställningen och på ytorna runt dem var det även många barn som stod. De stod exempelvis och pratade eller väntade på att bli passade när de spelade fotboll. Vid de två odlingslådorna stod det vid ett tillfälle många barn och tittade på rabarberplantor som höll på att växa upp ur jorden. De platser där barnen inte stod mycket under observationerna var på kullen, uppe eller intill stocken och i eller på träbilen.

Den delen av förskolegården där barnen satt mest var i sandlådan och på grusytan runt den. De satt även mycket på konstgräset. Platser där barnen inte satt

lika mycket var på kullen och stocken, i klätterställningen eller på ytan runt den. Allra minst satt de i trappan in till förskolan.

De platser på gården där barnen klättrade var i klätterställningen, på den röda klätterstången och på stocken. Klätterställningen var den plats där barnen klättrade mest. På klätterstången var det även många som klättrade och klängde. Den stora stocken på gården klättrade barnen på vid några få tillfällen och en gång klättrade ett barn på trappträcket. Det var bara ett barn som hoppade under den tiden jag observerade och det var ner från den stora stocken. Barnen cyklade mycket och den enda platsen de cyklade på var längs den svarta banan på konstgräset.

Övriga observationer

På Berga Montessoriförskola var det i snitt 16 barn ute samtidigt och som använde gården under observationerna. Då de yngre barnen låg och sov i vagnar, var det fler äldre barn som observerades. Hur stora grupper barnen umgicks i varierade under och mellan de olika observationstillfällena, men generellt umgicks de mest i mindre grupper om tre personer. Det förekom ibland även att några var för sig själva och att flera umgicks i en stor grupp. Barnen umgicks med varandra oavsett ålder, men generellt sett höll sig pojkarna mest för sig och flickorna mest för sig. Det fanns dock stunder då varken kön eller ålder spelade någon roll för vilka som umgicks med varandra, exempelvis när de lekte kom alla mina små kycklingar. På gården förekom det mer aktiviteter bland barnen än fantasilekar och rollspel, såsom fotboll, bandy och tävlingar om vem som cyklade snabbast. Ljudnivån på gården var relativt hög, likaså tempot.

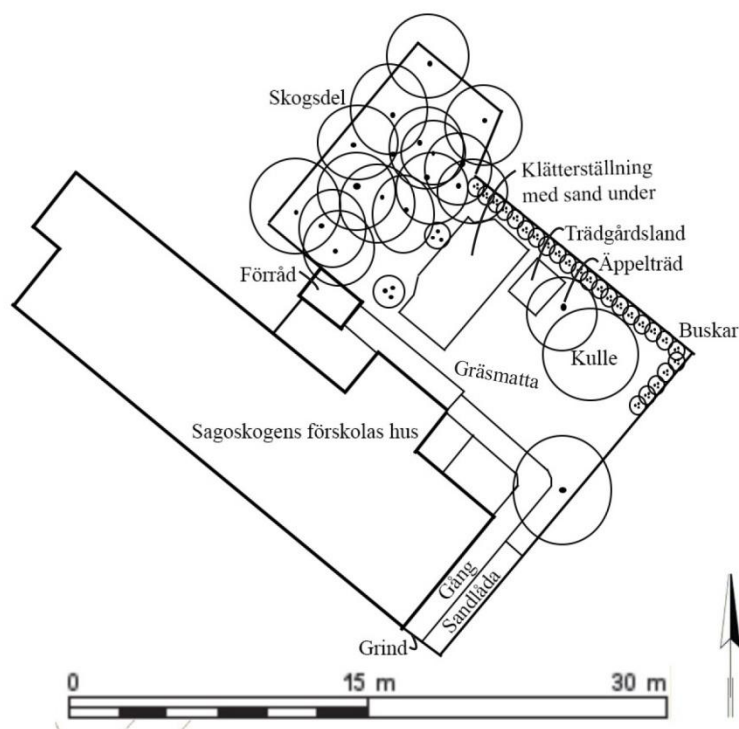
Sagoskogens förskola

Först introduceras allmän information om Sagoskogens förskola och hur förskolegården ser ut. Sedan redovisas resultatet från förskolan.

Platsbeskrivning

Sagoskogens förskola är en fristående förskola med plats för 30 barn och ligger i ett bostadsområde i Stenhagen i västra Uppsala. Den ligger skyddad från större vägar, något som gör att barn och personal inte störs av vägtrafikbuller när de vistas på gården. Sagoskogens gård har närhet till skog och tack vare träd i närområdet är gården skyddad från blåst.

Förskolegården är naturligt utformad med mycket gräs, buskar och träd. Det finns en stor, gräsbeklädd kulle och buskar som löper längs med förskolegårdens kanter. I ena änden av gården finns en skogsdal med stora träd och vilda växter. På gården finns en stor klätterställning med sand under och ett trädgårdsland där barnen får vara med och odla. En del av förskolegården sträcker sig runt hörnet av huset och där finns det, förutom en asfalterad gång från grinden fram till dörren på förskolan och till förrådet, även en stor sandlåda. Två bänkar finns ute på gården, en intill entrén till förskolan och en ute på gården där man har översikt över hela förskolegården.

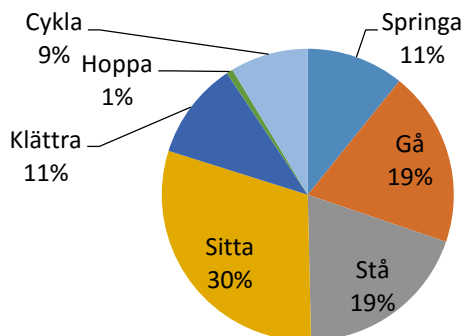

Grundkarta: © Uppsala kommun. Tillägg gjorda av författaren.

Figur 3. Plan över Sagoskogens förskola och deras gård där man kan se gårdens form och hur den är utformad. För bild på gården se nedersta bilden på framsidan.

Hur förskolegården användes

Figur 4. Cirkeldiagram som visar hur många gånger barnen i snitt utfört de kategorier som observerades på Sagoskogens förskola. I cirkeldiagrammet går det att se vilka kategorier som har utförts flest gånger och vilka som har utförts minst.

De kategorier som barnen utförde flest gånger på Sagoskogen var att sitta, stå och gå. Det sprangs och klättrades lite mindre och de kategorier som utfördes minst antal gånger var att hoppa och att cykla.

På Sagoskogen sprang barnen ungefär lika mycket över hela förskolegården. Gräsytan, den hårdgjorda gången och skogsdelen var de platser som barnen sprang lite mer på, men de sprang mycket upp och ner för kullen, i sandlådan och i och under klätterställningen. De sprang både för att ta sig mellan olika delar av gården och samtidigt som de lekte och umgicks med varandra. Barnen sprang exempelvis för att hinna ikapp en kompis eller för att de i leken blev jagade av monster och behövde hitta ett gömställe. Till skillnad från när de sprang, gick barnen inte riktigt lika mycket över hela gården. De gick mer över gräsmattan, på

den hårdgjorda gången, i skogsdelen, upp och ner för kullen och i sandlådan. Barnen gick även i buskarna och i trädgårdslandet, dock skedde detta färre antal gånger.

Var på gården de valde att stå var, precis som var de valde att springa, relativt jämt fördelat över gården. De platser där barnen stod mest var på gräsmattan, i sandlådan, bland buskarna, i och under klätterställningen och på den hårdgjorda gången. Platserna där barnen inte stod lika mycket var på kullen, i trädgårdslandet och i förrådet. Var barnen valde att sätta sig på förskolegården var inte lika jämt fördelat, men de satt ändå någon gång på de olika delarna av gården. De tre platserna där barnen satt mest var i sandlådan, i sanden under klätterställningen och på gräsmattan. De satt även mycket på bänkarna, i trädgårdslandet, på den hårdgjorda gången och i skogsdelen. I buskarna, på kullen och i förrådet satt barnen färre antal gånger.

Både klätterställningen och äppelträdet var populära att klättra i för barnen. Vilken av de två som var mest populär varierade mellan observationstillfällena. Under ena dagen klättrade barnen mycket mer i trädet och under den andra var de mer i klätterställningen. Dock var det i klätterställningen barnen klättrade mest om man slog ihop alla observationerna. Det var inte många barn som hoppade under tiden jag observerade, men det fanns två platser där de hoppade. De hoppade lika mycket på de båda platserna, vilket var i sandlådan och i skogsdelen. De barn som cyklade höll sig inte till en specifik plats, utan cyklade över hela gården. Tempot på cyklingen varierade mellan högt och lågt beroende på vilka och hur många det var som cyklade.

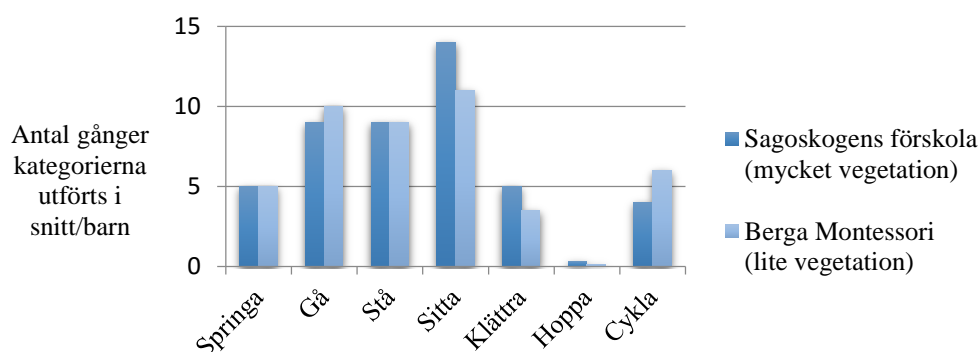
Övriga observationer

Det var i snitt 12 barn ute och som använde gården samtidigt under observationstillfällena på Sagoskogens förskola. I hur stora grupper barnen umgicks varierade både under och mellan observationstillfällena. De umgicks i stora och mindre grupper, i par eller ensamma. Under de tillfällen jag var där och observerade umgicks barnen med varandra oavsett hur gamla de var eller om de var pojkar eller flickor. De lekte mycket fantasilekar som mamma, pappa och barn, eller att de blev jagade och behövde hitta någonstans att gömma sig.

Trots att det var mycket liv och rörelse på gården var ljudnivån relativt låg och det kändes som att tempot var lugnt.

Jämförelse av gårdarnas individuella resultat

Figur 5. Stapeldiagram som visar hur många gånger en kategori utfördes i snitt per barn under den sammanlagda observationstiden på de båda gårdarna. I diagrammet kan man se hur antalet gånger kategorierna utförts skiljer sig mellan gårdarna.

Det finns både likheter och skillnader mellan förskolegårdarna. En skillnad var att det på Sagoskogens förskola i snitt var 12 barn ute på gården under observationerna, medan det på Berga Montessori var 16 barn. Då de yngre barnen på Berga Montessori låg och sov ute i vagnar var det fler äldre barn ute på gården jämfört med Sagoskogen, där det var en större blandning av åldrar på barnen som var ute.

En likhet var att de sprang och stod lika mycket i snitt per barn på både Berga Montessori och Sagoskogen. Dock gick och cyklade barnen mer på Berga Montessori än vad de gjorde på Sagoskogen och barnen på Sagoskogens förskola satt, klättrade och hoppade mer. En annan skillnad mellan de båda förskolorna var hur jämt fördelat utförandet av kategorierna var. Barnen på Sagoskogen utförde kategorierna mer jämt över alla förskolegårdens delar. På Berga Montessoriförskola syntes det däremot tydligt att vissa platser användes mer än andra. Konstgräset var den yta som användes allra mest och där majoriteten av kategorierna utfördes flest gånger, medan stocken och träbilen knappt användes under observationstillfällena.

Det finns både likheter och skillnader i hur barnen umgicks med varandra på de två förskolorna. På både Sagoskogen och Berga Montessoriförskola umgicks barn med varandra oavsett ålder. Dock umgicks pojkarna till största del för sig och flickorna för sig på Berga Montessori, medan flickorna och pojkarna på Sagoskogens förskola lekte och umgicks med varandra hela tiden under observationstillfällena. Barnen på Berga Montessori utförde många gånger aktiviteter såsom fotboll mer än fantasilekar. På Sagoskogen var det snarare tvärtom. Där lekte de mycket fantasilekar och utförde inte aktiviteter på samma sätt som barnen på Berga Montessori gjorde.

Förutom odlingslådorna och den mer naturligt utformade delen av Berga Montessoris förskolegård finns det lite vegetation i form av björkar och buskar. Dessa användes dock ingenting av barnen under observationstillfällena. På Sagoskogen använde sig barnen däremot mycket av växtligheten runt omkring sig. Buskarna förvandlades till gömställen eller ett hus, mossan och pinnar blev till mat och i äppelträdet både klättrade barnen och hängde upp spadar för att pynta det.

Trots att barnen i snitt sprang och gick lika mycket på de två förskolegårdarna upplevdes ljudnivån och tempot på gårdarna relativt olika. Både ljudnivån och tempot kändes högre på Berga Montessori jämfört med Sagoskogen.

Diskussion

Syftet med uppsatsen var att jämföra hur vegetation påverkar barns användning av sin förskolegård. Att veta hur barnens användning av sin utemiljö påverkas av hur den är utformad och vilka material den är uppbyggd av, är viktigt för att kunna se till så att det byggs hälsosamma och bra miljöer för barn trots att städerna växer och blir tätare.

Resultatdiskussion

I resultatdiskussionen diskuteras gårdarnas rörelsemönster, vegetationens påverkan på barnen, hur vädret påverkade och även hur övriga observationer kan ha påverkat resultatet.

Gårdarnas rörelsemönster

Resultatet visade att det finns likheter och skillnader i hur många gånger barnen i snitt utfört de olika kategorierna. De sprang till exempel lika mycket på de båda förskolegårdarna. Detta kan bero på att det var många lite äldre pojkar på Berga Montessori som sprang mycket på grund av att de spelade fotboll eller bandy. Många av barnen som sprang på Berga Montessori sprang antingen på det riktiga gräset, på den mer naturlika delen, när de spelade bandy eller på barken när de spelade fotboll. Det var fler äldre barn ute på Berga Montessori, medan det på Sagoskogens förskola var en större blandning i ålder med fler yngre barn, något som skulle kunna påverkat resultatet. Barnen på Berga Montessori umgicks med varandra oavsett ålder, dock var pojkarna och flickorna mer var för sig, till skillnad från barnen på Sagoskogen som umgicks med varandra oavsett ålder eller kön. Boverket (2015 s.23) skriver i *Gör plats för barn och unga! En vägledning för planering, utformning och förvaltning av skolan och förskolans utemiljö* att gröna miljöer underlättar interaktionen mellan barn av olika kön och i olika ålder, något som stämmer överens med denna undersöknings resultat. Precis som Boverket påpekade (2015 s.23) att gröna ytor fungerar som en plats för fantasilek, kunde man se att detta stämde på Sagoskogen. Buskarna förvandlades till ett hemligt gömställe, ett hus eller något annat som barnen behövde just då. Att barnen på Sagoskogen lekte mer fantasilekar kan ha gjort att de satt ner mer än vad barnen på Berga Montessori gjorde. Att det utfördes mer aktiviteter, som fotboll eller vem som kunde cykla snabbast, på Berga Montessoriförskola jämfört med fantasilekar kan bero på att det på den största delen av gården inte finns mycket vegetation som barnen kan använda sig av i leken.

Det finns en kulle på båda förskolegårdarna, men barnen använde sig mycket mindre av kullen på Berga Montessori än barnen på Sagoskogen. Detta kan bero på skillnaden i storlek och material. Då kullen på Sagoskogens förskola är mycket större gör detta att barnen kan få upp mycket högre fart på saker, exempelvis små bilar, som de puttar ner eller när de själva springer nerför kullen. Något som överensstämmer med det Ellen Sandseter och Leif Ottesen Kennair (2011 s. 265) säger om att barnen använder sig av förskolegården för kalkylerat risktagande, bland annat genom att komma upp i hög fart och att undersöka höjder. Kullen på Berga Montessori är så pass liten att det är svårare att få upp en hög hastighet för barnen när de springer ner för den. Att kullen inte är lika intressant kan bero på att barn, enligt Boverket (2015 s. 15), söker sig till platser som utmanar, väcker intresse och engagemang och att kullen då inte är tillräckligt hög för att utmana barnen tillräckligt mycket. Trots att kullen inte är så stor är det bra att den finns då den hjälper till att skapa lite dynamik på den delen av gården som består av konstgräs.

Vegetationens påverkan på barnen

Björkarna på Berga Montessoris förskolegård är stora och har inga lågt hängande grenar, vilket kan vara anledningen till att barnen inte visar något intresse för träden. Inte heller buskarna som finns på gården användes av barnen under observationstillfällena. Det kan bero på att buskarna inte är ett buskage där barnen kan gå in och gömma sig, utan två stycken vinbärsbuskar som står en bit ifrån varandra. Sandseter och Ottesen Kennair (2011 s. 265) menar att barnen behöver kunna gå undan och gömma sig, vilket barnen på Berga Montessori inte riktigt kan göra på sin förskolegård. Att de inte kan gå in i eller under buskarna på något sätt är troligtvis en anledning till att de inte används. Barnen på Sagoskogens

förskola använde emellertid buskarna på sin förskolegård. Detta beror antagligen på att det är större buskar som tillsammans bildar ett buskage som barnen kan gå in i. Trots att barnen på Sagoskogen använde sig av buskarna när de umgicks var det även några som gick iväg själva in i buskarna för att få vara lite ifred, vilket bekräftar att barnen behöver kunna gå undan och gömma sig (Sandseter och Ottesen Kennair 2011 s. 265).

Träden på Berga Montessoris förskolegård användes inte av barnen. Äppelträdet på Sagoskogens förskola däremot var väldigt populärt bland barnen. Att det finns olika intresse för träden hos barnen på de olika gårdarna kan bero på att äppelträdet är mindre och mer tillgängligt för barnen att bland annat klättra eller hänga upp saker i än träden på Berga Montessori. Precis som Ellen Sandseter och Leif Ottesen Kennair (2011 s. 266) säger behöver barnen få uppleva höga höjder genom att till exempel klättra. Boverket (2015 s. 15) menar att barn dras till platser som utmanar och engagerar dem, något som barnen på Sagoskogen bekräftar genom att klättra så högt som möjligt i trädet. Trots att klätterställningen på gården är stor och skapar möjligheter för olika aktiviteter var äppelträdet populärare bland barnen när det var fint väder. Detta kan bero på att klättring i träd skapar en fysisk utmaning på ett mer spännande sätt än vad en klätterställning gör.

Vädrets påverkan

Vädret varierade mellan och under observationstillfällena, något som kan ha påverkat resultatet på framförallt Sagoskogen, där det regnade när delar av observationerna utfördes. Det gick att se skillnaderna i användningen när det precis hade regnat och under dagen då det var sol. Medan det regnade och efter att det hade slutat var sandlådan en av de platser som användes mest av barnen. Det beror troligtvis på att vattnet hade gjort sanden till geggamoja. Fredrika Mårtensson (2004 s. 116) menar att speciella väderlekar som regn kan fungera som en stämningshöjare i barnens lek. Vidare menar hon att den vanliga dynamiken mellan platser på förskolegården kan försvinna om det finns rikligt av ett element, något om bekräftades under observationen på Sagoskogen när det hade regnat. Vid nästa observationstillfälle, när det var varmare och soligare, var sandlådan inte alls lika använd. Barnen klättrade då mer i äppelträdet, var i buskarna, på gräsytan eller under och uppe i klätterställningen.

Övriga observationer

Tempot på gårdarna varierade mellan gårdarna, vilket kan bero på att det var olika många barn i olika åldrar ute på gårdarna under observationstillfällena. På Berga Montessori var fler och äldre barn och de äldre barnen rörde sig mer och snabbare än de yngre. Att barnens ålder varierade kan också ha påverkat hur de använde sig av gården. På Sagoskogens förskola gick det tydligt att se att de yngsta barnen var lugnare än de äldsta. Att det var färre barn ute på Sagoskogen samtidigt gjorde troligtvis att tempot på gården blev lugnare än vad det var på Berga Montessoriförskola. En annan faktor som kan ha varit en orsak till att tempot på de båda gårdarna skiljde sig, är att barnen på Sagoskogens förskola är ute både under förmiddagen och eftermiddagen, medan Berga Montessori bara har en bestämt tid efter lunch då barnen är utomhus. Detta skulle kunna göra att barnen på Berga Montessori har mer energi och spring i benen när de får komma ut, medan barnen på Sagoskogen redan har hunnit springa av sig och gjort av med energi tidigare under dagen.

På Berga Montessoriförskola var det några barn som var nyfikna och undrade vad jag gjorde där i början av provobservationen. Deras intresse och nyfikenhet försvann dock fort och under de riktiga observationerna var det ingen som brydde sig om att jag var där. På Sagoskogen däremot var barnen nyfikna på vad jag gjorde. Många kom fram och pratade med mig eller frågade vad jag gjorde under alla observationstillfällena. Exempelvis var det ett barn som kom och satte sig bredvid mig på bänken för att undersöka en mask och snart var det fem barn som satt och ville titta på masken. Detta överensstämmer med det Boverket (2015 s. 16) skriver i sin vägledning för planering, utformning och förvaltning av skolor och förskolors utemiljö att barn precis som vuxna dras till andra människor och att leken eller aktiviteter uppstår där barnen möts. Att barnen kom fram mycket till mig är något som kan ha påverkat Sagoskogens resultat, då barnen satt och pratade med mig istället för att umgås med varandra.

Metoddiskussion

Att använda en strukturerad observation som metod fungerade bra för den här undersökningen. Genom att vara en utomstående observatör fick jag reda på hur barnen använde sig av gårdarna utan att de blev påverkade eller styrda. En nackdel var dock att det hände mycket mellan de tillfällena som jag noterade och som därför inte kom med i resultatet. I och med att resultatet bara grundar sig på vad barnen gjorde just i de ögonblick då jag antecknade, kan det ge ett skevt resultat jämfört med helhetsupplevelsen på gården. Det skulle dock inte gå att observera allt som hände under hela observationstillfällena, speciellt inte med endast en observatör. Ett alternativ hade istället varit att välja ut ett eller några barn att följa under observationstillfällena och anteckna så fort de utförde en ny kategori eller rörde sig till en annan del av förskolegården.

Trots att observationerna genomfördes under samma vecka varierade väder och temperatur. Vädret har stor påverkan på vilka delar av gårdarna som blir populära och vad barnen gör för något när de är ute. Ett tydligt exempel på detta är att sandlådan användes väldigt mycket på Sagoskogens förskola när det hade regnat.

Observationerna utfördes under olika långa tider och antal gånger på förskolorna, något som skulle kunna påverka resultatet. Då observationstillfällena på Berga Montessoriförskola varade längre men färre antal gånger än de på Sagoskogen, skulle detta kunna påverka hur de använde gården. En annan faktor som kan ha påverkat resultatet är att antalet barn ute på gårdarna varierade mellan observationstillfällena och även under dem. Om det är fler eller färre barn ute på gården samtidigt kan påverka hur de förhåller sig till varandra och hur de använder sig av gården. Antalet barn kan även ha en stor påverkan på ljudnivån och tempot på gårdarna. Dock är det inte möjligt att kontrollera och se till så att det är lika många barn ute under alla observationstillfällen. Detta på grund av att barnen exempelvis blir hämtade, är sjuka eller hellre är inne och leker.

Att intervjua förskolelärare och pedagoger på de båda förskolorna om hur barnen i vanliga fall brukar använda sig av gården hade varit ett bra komplement till observationerna. Detta då de tillsammans skulle resultera i en större helhetssyn över hur gårdarna används överlag och inte bara under observationstillfällena. För att få ett säkrare och mer trovärdigt resultat skulle observationerna även behövt upprepas ett tiotal gånger på båda förskolorna under en längre tid utspritt

över året. Det skulle gjort att bland annat vädret inte fick så stor påverkan som det fick i den här undersökningen. Man skulle även få en helhetssyn på hur gården används under flera årstider, något som skulle kunna variera mycket. Det hade även varit bra om observationerna utfördes på fler förskolegårdar för att få fram ett mer generellt resultat. Som det är nu går resultatet bara att ses i relation till de två förskolegårdarna som undersöktes, den angivna tiden på året då observationerna genomfördes och till den väderlek det var under veckan då observationerna utfördes.

Vidare frågeställningar

För att fördjupa sig vidare i ämnet kan man titta på hur årstiderna påverkar barnens användning av en förskolegård. Skiljer det sig över året eller är användningen relativt likartad? Hur vädret påverkar deras användning är även det en intressant fråga som skulle kunna fördjupa undersökningen.

Förutom hur väder och vind påverkar barnens användning av en förskolegård skulle det vara intressant att titta på frågan med ett större genusperspektiv och se om det finns skillnader på pojkar och flickors lek. Om de använder sig av lekutrustning, olika ytor på en gård och vegetation på samma sätt eller om det skiljer sig. Man kan även undersöka om de är mycket på samma platser eller om det finns olika delar som de föredrar att vara på.

En annan intressant synvinkel är att fördjupa sig i hur vuxna kan påverka barnen och deras användning bara genom att själva utföra någon aktivitet på gården. Även hur olika förskolors pedagogik påverkar vore intressant att jobba vidare med och se om det på något sätt påverkar barnen i hur de använder sig av sin utemiljö.

En övrig observation som gjordes var att barnen på båda förskolorna lät mycket när de använde sig av gården. Dock var det en märkbar skillnad i ljudnivå när man befann sig på de olika förskolegårdarna. Det kan finnas olika förklaringar för detta och det skulle vara spännande att undersöka vidare om och hur vegetationsmängden kan påverka hur hög eller låg ljudnivå blir.

Referenser

- Björklid, P. (2005). Närmiljön – hinder eller pedagogisk resurs? I: Johansson, M & Küller, M (red.) (2005). *Svensk miljöpsykologi*. Lund: Studentlitteratur, ss. 141-158
- Boverket. (2007). Bostadsnära natur inspiration och vägledning. Karlskrona: Davidsons Tryckeri AB.
- Boverket. (2015). *Gör plats för barn och unga! En vägledning för planering, utformning och förvaltning av skolan och förskolans utemiljö*. Karlskrona: Boverket. Tillgänglig: <http://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2015/gor-plats-for-barn-och-unga-bokversion.pdf> [2016-04-11]
- Brunge, E., Engström, M. och Lindeqvist, P. (2014). Liten plats för barn i tät stad. *Svenska Dagbladet*, 22 juni. Tillgänglig: <http://www.svd.se/liten-plats-for-barn-i-tat-stad> [2016-05-30]
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2. [rev.] uppl. Malmö: Liber.
- Faskunger, J. (2008) *Barns miljöer för fysisk aktivitet*. Kalmar: Lenanders Grafiska AB.
- Friström, A. (2016). Farliga fallskydd. *Sveriges Natur*, vol. 107 (2), s. 17
- Helmfrid, I., Karlsson, H. (2015). *Miljö- och hälsoeffekter av konstgräs - En kunskapsinventering*. Tillgänglig: <http://www.lansstyrelsen.se/kalmar/SiteCollectionDocuments/Sv/miljo-och-klimat/tillstandet-i-miljon/frisk-luft/rapporter/Konstgräs.pdf> [2016-04-11]
- Jensfelt, A. (2015- 08- 25). *Landskapsarkitekter tar strid för barns utemiljö*. Tillgänglig: <http://arkitekten.se/nyheter/landskapsarkitekter-tar-strid-for-barns-utemiljo/> [2016-04-12]
- Kylén, J.A. (2004). *Att få svar: intervju, enkät, observation*. 1. uppl. Stockholm: Bonnier utbildning.
- Laike, T. (2005). Inomhusmiljöns betydelse för barns välbefinnande. I: Johansson, M & Küller, M (red.) (2005). *Svensk miljöpsykologi*. Lund: Studentlitteratur, ss. 125-140
- Lillemyr, O.F. (2002). *Lek - upplevelse - lärande i förskola och skola*. 1. uppl. Stockholm: Liber
- Lindö, R. (1998). Det gränslösa språkrummet: om barns tal- och skriftspråk i didaktiskt perspektiv. Lund: Studentlitteratur
- Mattson, K. (2015). *Förtätning av städer – Trender och utmaningar*. Linköping: LTAB. Tillgänglig: <http://webbutik.skl.se/bilder/artiklar/pdf/5381.pdf> [2016-04-26]
- Mårtensson, F. (2004). *Landskapet i leken - En studie av utomhuslek på förskolegården*. Diss. Alnarp: Sveriges lantbruksuniversitet
- Mårtensson, F. (2009). Lek i verklighetens utmarker. I: Jensen, M & Harvard, Å (red.) *Leka för att lära: utveckling, kognition och kultur*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur, ss. 163 – 188
- Sandseter, E. B. H., Ottesen Kennair, L. E. O. (2011). Children's Risky Play from an Evolutionary Perspective: The Anti-Phobic Effects of Thrilling Expe-

- riences. *Evolutionary Psychology* vol.9 (2), ss.257-284. Tillgänglig:
<http://evp.sagepub.com/content/9/2/147470491100900211.full.pdf+html>
[2016-05-30]
- Thor, A. C. (2015). Barn och trädgård. Faktablad om ekologisk odling.nr 39.
Riksförbundet svensk trädgård.S.4. Tillgänglig:
http://www.tradgard.org/kunskap/kunskapsbank/faktabladen/39_barn_o_tradgard.pdf [2015-04-06]
- Uppsala kommun. (2012). *Förskolor < Hitta & Jämför*. Tillgänglig:
<http://uppsala.hittaochjamfor.se/Comparison/Index/1> [2016-04-14]
- Wilhelm, T. (u.å.). *Markbeläggning på lekplatser*. Tillgänglig:
<http://www.rbu.se/markbelaggning-pa-lekplatser> [2016-04-18]